

DE ONDERGANG VAN

NEDERLANDS GROOTS OORLOGSMISDADIG

Dankzij Frans van Anraat kon Saddam Hoessein chemische wapens fabriceren. En ze gebruiken tegen Iran en de Iraakse Koerden. Nieuwe gegevens maken duidelijk dat de Nederlandse 'Ali Chemicali' waarschijnlijk de grootste oorlogsmisdadiger is die Nederland ooit heeft gekend.

DOOR ARNOLD KARSKENS

Amsterdam, maandagmorgen Frans van Anraat (62), metalen bril en kort grijs haar, kijkt angstig door de brievenbus de mistige straat in. We bellen aan maar hij weigert open te doen. "Wil je me mijn hele leven achtervolgen?" vraagt hij. Hij voelt aan dat het gordijn valt. Op het hoogtepunt van zijn carrière verdient hij tienduizenden dollars per maand met de handel in grondstoffen voor chemische massavernietigingswapens voor Irak. Hij

reist de wereld rond en bewoont een fraaie Zwitserse villa in Lugano. Aan het eind van zijn loopbaan verkoopt hij uit armoede zijn kleren en moet hij vluchten. En nu, na vijftien jaar *on the run*, staat voor de Nederlander de deur van de gevangenis wagenwijd open. Al die tijd is liegen de tweede natuur van Van Anraat. Hij ontkent dan ook zijn kwalijke rol bij de massamoorden. "Ik wist niet waarvoor de chemicaliën werden gebruikt."

Maar het geheime rapport *Full Final and Complete Disclosure for the Iraqi Past Chemical*

Program uit 1995 van de Verenigde Naties, waar Nieuwe Revu de hand op wist te leggen, toont aan dat de Noord-Hollander willens en wetens grondstoffen voor mosterdgas en zenuwgassen heeft geleverd die in de strijd tegen Iran en de Koerden in het noorden van Irak zijn ingezet. Door zijn leveranties tussen 1984 en 1989 vielen tienduizenden slachtoffers. 'Mr. Frans is een van de meest belangrijke bevoorraders,' concludeert de Verenigde Naties. Daarnaast heeft Nieuwe Revu inzage gehad in de Alcolac-file van de

Frans van Anraat gefotografeerd in 2003.

ALEXANDER MUNNIGHOF

Amerikaanse US-Customs. Senior agent Dennis Bass: "Frans van Anraat was volgens ons een directe vertegenwoordiger van de regering van Irak. We hebben daarvoor sterke bewijzen op papier." Zelf houdt Frans van Anraat zich bij een telefonische reactie van de domme: "Iedereen kan neerzetten wat hij denkt. Ik weet niet of wat in het rapport staat ook echt waar is. Ik heb het niet gezien."

De Nederlandse 'Ali Chemicali' werd op 9 augustus 1942 geboren in Den Helder als een

weinig getalenteerde zoon van een marineman. Met moeite maakt hij de eerste drie klassen van de hbs af en kapt vervolgens ook met zijn analistenopleiding. Tegen Revu zegt hij: "Ik heb totaal geen verstand van scheikunde. Op school was het een van mijn slechtste vakken. Ik heb er nooit een fluit van begrepen." Na omzwervingen verlaat hij op 12 september 1973 Nederland. In die tijd noemt Frans van Anraat zich technisch adviseur. Hij werkt voor verschillende chemische ingenieursbedrijven in Italië, Zwitserland en Singapore. Deze bou-

wen chemische fabrieken, vooral in Irak. Frans van Anraat zorgt voor het transport van materialen, bezoekt fabrieken en leert een uitgebreid netwerk van zakenlieden kennen waar hij later veel profijt van heeft.

Voor de zakenman breken voorspoedige tijden aan als in 1980 Irak een bloedige oorlog tegen buurland Iran begint. Dictator Saddam Hoessein verslikt zich in de taaiheid van de vijand en werkt koortsachtig aan de productie van chemische wapens. Die zijn goedkoop en schrikken af. De enige betrouwbare man die ►

► de grondstoffen al die jaren kan én wil leveren heet Frans van Anraat.

Als eerste stap begint Van Anraat in midden jaren tachtig zijn eigen bedrijf: FCA Contractor, een adviesbedrijf voor petrochemische producten. FCA staat voor zijn doopnamen Frans Cornelis Adrianus. Van Anraat handelt vooral in thiodiglycol, afgekort TDG, een zwavelverbinding die gebruikt wordt in de textielindustrie. Dat is het probleem: grondstoffen voor chemische wapens kunnen ook gebruikt worden in de landbouw, zeep- en leerindustrie. Zo is TDG behalve een verfstof het belangrijkste bestanddeel voor het uiterst giftige mosterdgas. Tussen 1984 en 1986 betreft Frans van Anraat ruim 385 ton TDG van het concern Toyo Kasei Kogyo Co., Ltd. uit Japan. Daarmee is een bedrag gemoeid van 1.128.362,40 dollar, omgerekend een miljoen euro.

Maar als Iran de druk aan het front opvoert en de Koerden in het noorden van Irak zich roeren, eist Saddam Hoessein meer. Frans van Anraat moet op zoek naar grotere producenten en keert terug naar Europa. Via een partner krijgt hij contact met superleverancier Alcolac uit Baltimore, Amerika. 'Elke maand is 130 ton gewenst,' laat hij tussenpersonen weten, aldus de documenten. Tussen 1 september 1987 en 20 februari 1988 levert dit chemische bedrijf ruim 730 ton TDG, hoeveelheden die -mits goed aangewend- de halve mensheid uit kunnen roeien.

Het probleem is dat de Amerikaanse TDG op de lijst staat van strategische goederen en alleen met vergunning naar Canada en enkele Europese landen mag worden geëxporteerd. Van Anraat creëert een vernuftig rookgordijn: bij aankomst in de havens van Rotterdam, Antwerpen of Triëst wordt de

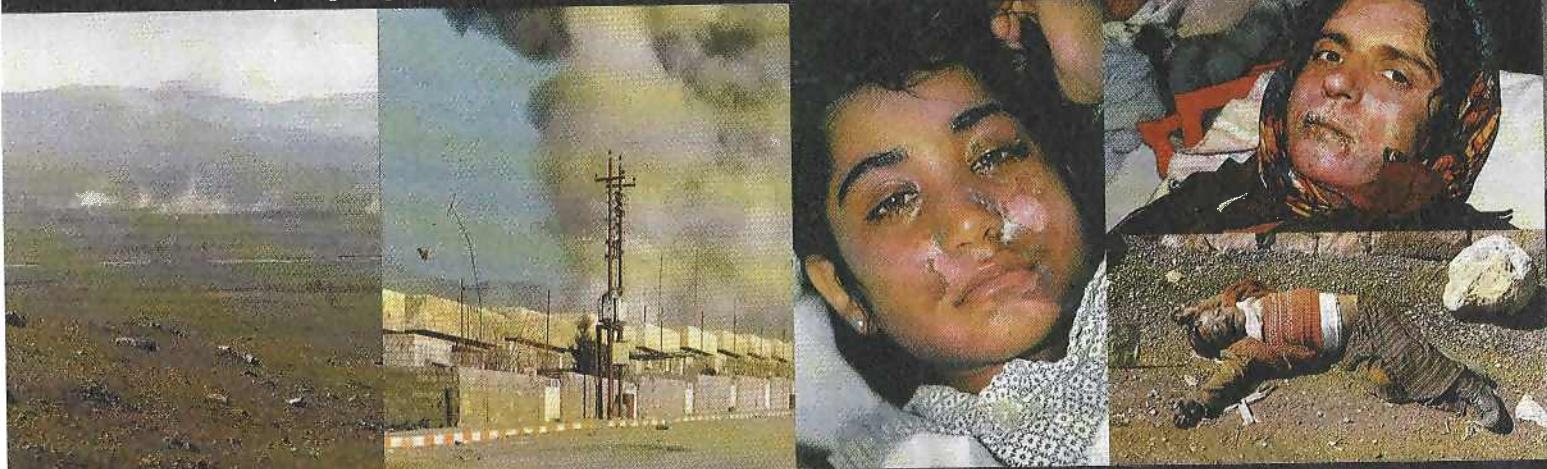
lading, verpakt in '55 galon polylined steel drums', overgeheveld in andere containers. Als eindbestemming vult Van Anraat op de papieren Zwitserland in, en soms Singapore. Als afzender of ontvanger verschijnen namen van niet bestaande bedrijven als Industrial Procurement Corps. Ook worden de nummers op de *letters of credit* -die de betaling garanderen- en de naam van de *notify party* -het bedrijf dat op de hoogte moet blijven van het transport- veranderd tijdens het transport. Ook de lading krijgt een andere naam. Zo staat 132 ton fosforoxycycloride, nodig voor de productie van mosterdgas, op Van Anraats vrachtbrief van 26 mei 1986 vermeld als PVC Stabilizer 5/26. En Thiodiglycol wordt veranderd in *textile additive*, een stof die gebruikt wordt bij de fabricage van textiel. US Customs senior agent Dennis Bass: "Hij gebruikte valse routes en valse informatie. En daarin was hij erg succesvol." De vaten gaan per schip met naar de Jordaanse havenplaats Aqaba waar het Jordaanse expeditiebedrijf Phil. Corp. het gif vervolgens per vrachtauto naar het enorme chemische complex Al Muthanna State Establishment rijdt, op honderd kilometer ten noorden van Bagdad. Op een terrein van tientallen vierkante kilometers en hermetisch van de buitenwereld afgesloten werken meer dan duizend mensen aan het mengen van de stoffen die in granaten en bommen worden gegoten. Het vulgewicht voor een 130 mm granaat bedraagt 2,5 kilo, een 500 kilobom bevat 153 kilo gifgas. Klaar voor gebruik worden de chemische wapens opgeslagen in acht ondergrondse bunkers.

Dankzij de rapporten van de Verenigde Naties en de US Customs weten we ook hoe de samenwerking tussen de Iraakse autoriteiten en Van Anraat verloopt. Van Anraat ontvangt

US CUSTOMS-AGENT BASS: 'VAN ANRAAT GEBRUIKTE VALSE ROUTES EN VALSE INFORMATIE. EN DAARIN WAS HIJ ERG SUCCESVOL'

een telefoontje of een geschreven verzoek van het Iraakse ministerie van Olie. Dat ministerie dient als dekmantel voor het chemische wapenprogramma van Saddam Hoessein. Volgens de Verenigde Naties werkt Van Anraat bijna uitsluitend met het spookbedrijf Sorgi. Soms is er ook sprake van levering aan firma's als Seorgi, Soti of Soci, of aan het State Establishment for Pesticide Production, welk instituut onder het ministerie van Landbouw valt. Als het om een eenvoudig te verkrijgen grondstof gaat, willen de Irakezen eerst een offerte zien. Maar heeft Irak haast, dan kan de order zonder verdere vragen worden geplaatst. Betreft het een speciaal product, dan moet Van Anraat in Bagdad over de prijs discussiëren. Bij aankomst op wat dan nog het Saddam International Airport heet, wordt Van Anraat vaak opgehaald door chauffeur Massoud die hem naar het Al Rasheed Hotel rijdt, waar Van Anraat kamer 711 als zijn plaatselijke kantoor gebruikt. In Bagdad zegt de oudste dochter van zijn voormalige chauffeur: "Mijn vader

De aanval op de Koerdische stad Halabja in maart 1988 (foto's links) maakte deel uit van Operatie Anfal waarbij door Saddam Hoessein chemische wapens werden ingezet. Zonder onderscheid werden kinderen, vrouwen en mannen gedood. De leveranties van de grondstoffen maakt Frans van Anraat medeplichtig aan genocide, het zwaarste misdrijf dat bestaat.

NEDERLANDS GROOTSTE OORLOGSMISDADIGER

Links: De flat in de Haifastraat, Bagdad, waar Frans van Anraat tussen 1989 en 2003 als 'vluchteling' woonde. Rechts: De witte Oldsmobile die hij achterliet op zijn vlucht voor de Amerikanen. Nu wacht de Nederlandse justitie.

1) Frans business

Spoke with him yesterday, he has done to filled out the forms completely. He asked me that as soon as its arrived to Alcolac, he is anxiously wishing to make shipment of 10 Ctre T.R.D cargoes due to his clients are causing Materials Short Supply.

In een brief van 6 mei 1988 schrijft zakenrelatie Charles Tanaka over een gesprek met Van Anraat waarin die vertelt dat hij de formulieren volledig heeft ingevuld voor het chemische bedrijf Alcolac. "Hij hoopt vurig een verscheping te regelen van 10 containers met Thiodiglycol TDG omdat zijn cliënten (lees Irak) gebrek hebben aan materiaal."

was secretaris van de vice-minister van Olie. Hij zei wel eens dat hij mr. Frans ging ophalen. Hij sprak nooit over chemische wapens. "Haar vader overleed in 1987. "Hij is gedood door het regime." Veel hoge functionarissen die aan het uiterst geheime wapenprogramma werken, overlijden eind jaren tachtig onder verdachte omstandigheden. Een van de weinigen die de zuiveringen overleeft, is Frans van Anraat. Maar Van Anraat is dan ook onmisbaar, en

niet alleen als spil bij de import van grondstoffen voor mosterdgas. Tussen maart 1984 en november 1987 handelt hij ook in grondstoffen voor het nog gevaarlijker zenuwgas. Opnieuw in hoeveelheden die de hele wereldbevolking over de kling kunnen jagen. Het begint in 1984 met 50 ton fosfortricloride PCL3, basis voor het uiterst giftige Tabun. Daarna volgt in 1985 zo'n 200 ton waterstoffluoride HF, nodig voor sarin.

De zaken lopen als een trein. Op 13 oktober 1987 wordt Frans van Anraat gevraagd grondstoffen te leveren voor het giftige Soman en diisopropylamine voor het meest toxische gas VX.

Krijgt niemand argwaan als Van Anraat grote hoeveelheden chemicaliën in de VS bestelt? Nee dus, omdat hij vanuit zijn basis in Milaan

en Lugano handelsonderneming NU Kraft Mercantile Corporation in Brooklyn, New York, orders geeft om gigascomponenten te bestellen. Dat is gemakkelijk, want laat Van Anraat nu net hun Europese vertegenwoordiger zijn. Vervolgens wordt het goedge verscheept via een drietal bedrijven waar Van Anraat bemoeienis mee heeft: Horseley Bridge Companies Inc uit Groot-Brittannië, ORIAC uit Luxemburg en zijn eigen FCA in Zwitserland. Bij de verhoren door de United Nations Special Commission UNSCOM die in de jaren negentig onderzoek doet naar het chemische wapenprogramma van Irak geeft Van Anraat zijn aandeel toe: 'Ik heb de offertes gesigineerd in naam van Companies en Oriac.' De drie bedrijven hebben direct contact met Irak. In een telex van 19 november 1984 aan FCA vraagt mr. Saḍallah a-Fathi, president van het ontvangende Iraakse bedrijf Seorgi, om de letter of credit voor 120 ton fosfortricloride op naam te zetten van Horseley Bridge Companies Inc. FCA vraagt in een telex van 8 januari 1988 ▶

GAS! GAS! GAS!

Frans van Anraat smokkelde grondstoffen voor met name een viertal strijdgassen:

Mosterdgas Een blaartrekkend strijdgas (bruine vette substantie, ruikt naar ui en knoflook), voor het eerst ingezet tijdens de Eerste Wereldoorlog. Bestaat uit een mengsel van thiodiglycol TDG (Van Anraat smokkelde 1321 ton) en fosforoxychloride POCL3 (Van Anraat smokkelde 639 ton).

Tabun Een zenuwblokkerend strijdgas (organische fosforverbinding, kleurloos met amandelgeur), ontdekt in 1937 door de Duitse firma I.G. Farben (Van Anraat smokkelde 60 ton PCL3).

Sarin Een zenuwblokkerend strijdgas (organische fosforverbinding, kleurloos en reukloos), vrijwel direct dodelijk bij inademing (Van Anraat smokkelde 136 ton TMP en 204 ton HF).

VX Het meest krachtige zenuwblokkerend strijdgas (muf ruikend, olie-achtig en kleurloos), bij de geringste aanraking dodelijk. (Van Anraat smokkelde kleine hoeveelheden.) De Irakezen hebben door het moeilijke productieproces geen VX in kunnen zetten.

NEDERLANDS GROOTSTE OORLOGSMISDADIGER

VAN ANRAAT
MAAKT ZICH NIET
DRUK OM EEN
VERVOLGING
WEGENS
VOLKEREN-
MOORD: 'VOOR
MIJ IS HET EEN
AFGEDANE ZAAK'

► aan Sorg in Irak geld voor het vervoer van maar liefst 20 containers grondstoffen. Documenten die *smoking guns* blijken te zijn.

In 1987 werpt Saddam Hoessein een cocktail van mosterdgas en zenuwgassen af boven de Iraanse grensstad Khoramshahr en in 1988 boven de opstandige Koerden. Juist in de periode ervoor heeft Van Anraat grote hoeveelheden grondstoffen geleverd. Van Anraat hierover: "Zegt me niks. Interesseert me niks."

Die houding is bekend, we volgen de handel en wandel van Van Anraat al twaalf jaar. Tot vorig jaar ontkende hij überhaupt betrokken te zijn bij de Iraakse militaire industrie. Toen gaf hij toe "slechts" als tussenpersoon betrokken te zijn bij de handel van TDG tussen de VS en West-Europa. "Daar nam iemand anders het over." Maar uit de documenten blijkt dat Van Anraat van begin tot het einde de regie heeft gehad. Zijn stroman voor de Japanse en Amerikaanse zaken is de Japanner Charles Tanaka van Tanaka Metals Corporation. In het VN-rapport staat: 'Mr. Tanaka schafte alle chemicaliën aan in Japan volgens de order van mr. Frans.' Gevraagd om een reactie bevestigt Van Anraat met een wedervraag: "Denk je dat de VN iets zegt wat niet waar is?" Tanaka is in de Verenigde Staten veroordeeld tot 27 maanden gevangenisstraf.

Het doek valt in januari 1989 als Van Anraat in Milaan wordt gearresteerd. Volgens US Customs heeft Van Anraat vanaf 25 oktober 1984 tot 12 januari 1989 maar liefst 36 ladingen - totaal 2360 ton- voor de productie van chemische wapens illegaal verhandeld. "Hij was met recht een groothandelaar," zegt US Customs-agent Dennis Bass.

In afwachting van een hoger beroep zaak wordt Van Anraat in hetzelfde jaar door de Italiaanse justitie op vrije voeten gesteld. Daarop vlucht hij naar Irak, wat de komende veertien jaar zijn vrijwillig ballingsoort zal zijn. Bij aankomst in Bagdad wordt Van Anraat aanvankelijk nog flink in de watten gelegd. Hij krijgt een flat aan de Haifastreet 112, niet ver van de Tigris-rivier. Om daarvoor in aanmerking te komen, geldt één voorwaarde: trouw aan Saddam. In zijn witte Oldsmobile toert hij door de straten van de Iraakse hoofdstad. Van Anraat krijgt zelfs een Iraaks paspoort, op naam van Faris Mansur Rashid al Bazas, een gunst die maar weinig buitenlanders wordt verleend. Een valse naam is hard nodig, want bij de US customs staat Van Anraat als eerste Nederlander ooit op de *most wanted*-lijst. Toch valt het leven in Irak dat in die jaren zucht onder VN-sancties hem steeds zwaarder. Zijn

Poolse vrouw en zoon komen een poosje over, maar vertrekken in 1999 weer. En opdrachten voor orders van het regime blijven ook uit. Van Anraat raakt aan lager wal. Werkloos, gedreven door heimwee en uit angst voor Amerikaanse gevangenschap vlucht hij in april 2003 naar Nederland. Hij moet zelfs zijn kleren verkopen om de reis te betalen.

Het VN-rapport gecombineerd met het Amerikaanse onderzoek leert dat Van Anraat zeker driekwart van alle chemische grondstoffen heeft geleverd aan Irak. In theorie is Van Anraat schuldig aan 75 procent van de tienduizenden slachtoffers van de gifgasaanvallen in de oorlog tussen Irak en Iran (1980-1988) en tijdens de operatie Anfal tussen 23 februari en 6 september 1988 waarbij 2000 Koerdische dorpen zijn verwoest. De wereld herinnert zich vooral de 5000 doden in het dorpje Halabja, waarvan beelden de hele wereld over gingen.

Het laatste jaar woont Frans van Anraat als vrij man in Amsterdam-West. En hij doet nog altijd zaken met Irak. Zo probeert hij momenteel een order in de wacht te slepen voor de levering van een industriële boiler voor de olieraffinaderij in Daura. Maar de meeste tijd verzorgt hij zijn zieke moeder in Den Helder.

De Amerikanen trokken zonder duidelijke reden het uitleveringsverzoek in 2000 in. Vervolging in Nederland was tot nu toe niet mogelijk. "Omdat hij geen strafbare feiten volgens Nederlands recht heeft begaan," zei woordvoerder W.J. de Bruin van het Landelijk Parket in Rotterdam vorig jaar. Na Kamervragen van de SP meldde de minister van Binnenlandse Zaken in oktober 2003 dat er wel gekeken zou worden naar 'eventuele schending van internationaal recht.' Nu is de kans groot dat Van Anraat alsnog wordt vervolgd op basis van het VN-verdrag inzake de voorkoming en de bestraffing van genocide uit 1948, de zwaarst mogelijke aanklacht die bestaat. Dat bepaalt het vernietigen van bevolkingsgroepen omwille van hun ras, nationaliteit, etnische afkomst of religieuze gezindheid als een misdrijf. De levering van de grondstoffen maakt hem medeplichtig. De maximale straf is levenslang. Het zou de eerste keer zijn dat een Nederlander wordt vervolgd wegens volkerenmoord.

Toch ziet Van Anraat de toekomst zonnig in. Hij zegt: "Ik heb nooit iets gezegd wat niet waar is."

Misschien verzweeg u veel.

"Voor mij is het een afgedane zaak."

Voor justitie misschien niet.

"Je doet er maar mee wat je wilt. Oké?" ■

De Wittenkade in Amsterdam waar Van Anraat sinds zijn terugkeer uit Irak woont.

CORNE VAN DER STEL